

Брегєда

Олена Анатоліївна

*Кандидат економічних наук,
доцент кафедри банківської справи
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

МОНЕТАРНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОДОЛАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Зараз Україна перебуває у глибокій фінансово-економічній кризі, яка стосується всіх аспектів суспільного життя. Для нашої економіки характерні великі диспропорції, які не відповідають ринковим трансформаціям і процесам глобалізації. Стосовно зовнішніх ринків Україна виступає сировинним придатком і дуже залежить від зовнішнього попиту, коливання ВВП більше пов'язані зі зміною світових цін на сировину, а не є відповіддю на економічну політику держави. Підвищення доходів суб'єктів не стимулює розвиток внутрішнього ринку і виробництва, а веде до зростання імпорту, накопичення боргів. Вирішення цих завдань лежить поза межами грошово-кредитної політики, але вона повинна враховувати наявну ситуацію і підтримувати економічну політику уряду, спрямовану на проведення структурних реформ.

Відповідно до Конституції України, основною функцією Національного банку визначено підтримання стабільності грошової одиниці. Якщо розглянути ситуацію в Україні, то ми помітимо, що наша економіка постійно перебуває під впливом інфляційних процесів. У 1990-х роках спостерігалась типова для країн пострадянського простору динаміка інфляційних процесів – гіперінфляція з поступовим уповільненням її рівня і переходом до помірних темпів у 2000-х роках. Завдання кожної країни – не повне подолання інфляції, а підтримання її на певному рівні для максимізації економічного зростання та приросту національного доходу. Як свідчить практичний досвід країн і наукові дослідження, рівень оптимальної для країни інфляції залежить від ступеня відповідності ринкових інститутів принципам досконалої конкуренції: що вища відповідність, то меншим є бажаний рівень інфляції.

Якщо проаналізувати період стабільного розвитку економіки України у 2000–2005 рр., то можна побачити, що протягом 2000–2002 рр. найбільші темпи зростання ВВП у розмірі 10–12% спостерігались за інфляції 9–15%. Протягом 2003–2005 рр. приріст ВВП у 12–15% відповідав приросту споживчих цін на 7–10% [1]. Відповідно до досвіду таких розвинених країн, як Австралія, Канада, Швеція, Великобританія та інші, оптимальним рівнем інфляції вважається у 2–3% на рік. Для країн, рівень життя яких вищий, ніж в Україні (Бразилія, Чехія, Угорщина, Польща та низка інших), оптимальний рівень інфляції може бути в межах 3–5 відсотків.

Якщо розглянути динаміку інфляції в Україні за останні п'ять років, то помітимо її нестабільність. Так, наприклад, за індексом споживчих цін 2010 року рівень інфляції становив 9,1%, 2011-го – 4,56%. Найнижчий рівень інфляції спостерігався 2012 року (-0,2%) і 2013-го (0,5%), найбільший (-24,5%) 2014 року [3]. За прогнозами аналітиків, інфляція 2015 року очікується на рівні 30%. При цьому ми бачимо, що такі рівні інфляції не мали позитивного впливу на економічне зростання – падіння ВВП 2014 року становило 6,8%, а 2015-го планується падіння на рівні 7,5% [2].

Досягнення цінової стабільності є пріоритетною метою монетарної політики, про те це не виключає використання різних монетарних режимів. Якщо держави мають бажання керуватись чітко визначеними правилами, то розглядаються три базові варіанти для контролю інфляції залежно від проміжної цілі монетарної політики: монетарне таргетування, курсове таргетування і таргетування інфляції. Кожний із цих монетарних режимів мають як свої переваги, так і недоліки.

В Україні протягом досить тривалого часу застосовувалась прив'язка до долара США, з наступним переходом до режиму плаваючого керованого обмінного курсу, з перспективою трансформації його до вільно плаваючого.

На сучасному етапі більшість країн стикаються з проблемами першого і другого монетарного режимів, переходять до третього – інфляційного таргетування. Сьогодні його застосовують більше ніж 30 країн світу. Результати монетарної політики країн є доволі успішними. Водночас міжнародний досвід засвідчив, що режим інфляційного таргетування є передбачувальним і ефективним лише в умовах зба-

лансованої і сильної економіки, а для країн, які мають орієнтацію на експорт сировини (як в Україні), є дуже ризикованим і непрогнозованим. Також важливою передумовою успішного запровадження режиму інфляційного таргетування є економічне зростання країни, або перебування на піку економічного циклу, а під час спаду чи в період депресії не може застосовуватись через низьку ступінь регульованості ринку.

Україна повинна розпочати перехід до цього режиму із середини 2015 року. Як заявила Голова НБУ Валерія Гонтарева, такий перехід займе від 12 до 18 місяців. Але як свідчить досвід інших країн, перехід до режиму інфляційного таргетування потребує від держави значного підготовчого періоду.

Поки що наша економіка не підготовлена до такого переходу, вона розбалансована і має нестійкий платіжний баланс, що викликає необхідність регулювати стабільність грошової одиниці не тільки у внутрішньому вираженні – рівень інфляції, а й і в зовнішньому вираженні – рівень обмінного курсу. У цьому контексті цікавими є пропозиції окремих авторів про необхідність на перехідному етапі запровадження в нас інтегрованого механізму таргетування стабільності грошової одиниці як базової складової фінансово-економічної стабільності [3]. У сучасних умовах визначати стабільність грошової одиниці тільки за одним рівнем інфляції в Україні недоцільно, оскільки це може давати спотворене уявлення про реальні процеси. Так, в окремі періоди, наприклад 1999 і 2014 роки, рівень інфляції і девальвація обмінного курсу мали суттєві розбіжності.

Після переходу до помірної інфляція в Україні в 6–9% її необхідно супроводжувати м'якими девальваційними процесами в 3–5% на рік для того, щоб не допустити погіршення конкурентоспроможності експортерів, торговельного балансу. Фактичні дані за період 2001–2008 рр. свідчать, що середньорічна інфляція становила 10,7%, обмінний курс був тривалий час стабільним, але 2008 року відбулася його глибока девальвація більш як на 50%, відповідно за той період середньорічна девальвація становила 4,2%. На думку автора, якби в той час дотримувалися запропонованого вище співвідношення, то раптових глибоких обвалів курсу не було б. Девальвація поступово рухалася б слідом за інфляцією, зберігаючи динамічну стабільність [3].

Для України іншого шляху, ніж запровадження режиму інфляційного таргетування, немає, зокрема через пряму вимогу з боку МВФ і велику ступінь залежності нашої економіки від кредитів цієї організації. Але запровадження режиму інфляційного таргетування повинно бути не показовим і форсованим, а відбуватися поступово, через тривалий перехідний період, що супроводжуватиметься відповідними змінами в економіці країни.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Інфляційний звіт. Березень 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
3. Гриценко А. Яка грошово-кредитна політика потрібна Україні / А. Гриценко // Дзеркало тижня. Україна. – 2015. – № 27. – 24 липня.